romániai kereskedelmi toplistán a hetedik, az export szempontjából a hatodik, az import szempontjából pedig a kilencedik helyen áll. A nagyobb magyar érdekeltségű cégek, mint a MOL, RICHTER GEDEON RT., DUNAPAC RT, CESAROM S.A., SALINA INVEST, OTP, CORVINUS és sokan mások lényeges szerepet játszanak romániai befektetésekben és a magyar–román külkereskedelmi termékforgalomban. Az utóbbi időben a leglátványosabb növekedést a MOL mutatta. A MOL-kutak száma 1997-től 8-ról 134-re emelkedett Romániában. Ez annak köszönhető, hogy a saját kutak építése mellett 2004. november 22-én a MOL és a SHELL képviselői aláírták a SHELL romániai részvényeinek megvásárlásáról szóló szerződést, és ezzel 59 töltőállomással szaporodott a MOL-kutak száma, de átvették a nagykereskedelmi, a kenőanyag, a repülőgép-üzemanyag és hajózási üzemanyag ágazatokat is. A MOL mellett a legnagyobb magyarországi társaság az OTP, amely Romániában megvásárolta a Banca Comerciala – Ro Bank S. A. részvényeit és a Richter Gedeon, mindhárman az EU csatlakozás után növelték a tőkekihelyezésüket. Az élelmiszeripari termékek terén továbbra is erős a magyar export. Az utóbbi években a magyar termékek helyet teremtettek maguknak olyan Romániában is működő nagy bevásárlóközpontokban, mint a METRO, BILLA, SELGROS, CARRE FOUR, CORA stb. A vállalkozói kapcsolatok terén jelentős szerepet vállal az ITD Hungary romániai hálózata az ügyfélkiszolgálás, kereskedelemfejlesztés és befektetési rendezvényei és médianépszerűsítések formájában. Az ITD Hungary jelentése szerint a 2004-es év rekordévnek számít. A kétoldalú román–magyar kereskedelmi forgalom az előző évi 1,7 milliárd dolláros színtjével szemben 2004-ben meghaladta a 2 milliárd dollárt. Az eddig Romániában bejegyzett magyar tőkerészvételű cégek száma megközelíti az 5000-et. Az elmúlt tizenöt év viszonylatában 2004-ben jegyezték be a legtöbb magyar érdekeltségű céget, mégpedig 470-et. Ezek alapján Magyarország a hetedik legnagyobb befektető Romániában. A CORVINUS Nemzetközi Befektetési Rt. is jelen van Romániában. Célkitűzése a környező országokban kis- és közepes cégekkel befektetőtársként együttműködni, amelyekben 10–49 százalékos részesedést szerezhet, azonban magyarországi partnerével együtt részesülniük kell legkevesebb 50 százalék plusz egy szavazattal. A legújabb hírek szerint a 10 milliárdos tőkéjét a tervek szerint 20 milliárd forinttal is növelhetik. Az EU csatlakozás küszöbén a magyarországi tapasztalatok jelentősek, melyet az aktuális román politika is felhasznál, és így folytatódik az új gazdasági együttműködési lehetőségek kilátásainak feltárása a határon túli régiók gazdálkodási tényezőivel, Magyarország csatlakozását követően. A magyarországi gazdasági szereplők számára is tág lehetőség nyílik akár befektetői, akár kereskedelmi területen Erdélyben, amelynek felmérhetetlen lendületet adhat a 2008-ig befejezésre tervezett erdélyi autópálya a magyar határtól Brassóig. A gazdasági kilátások jók, és a lehetséges gazdasági együttműködésből származó kedvezmények gazdasági szereplőink számára gazdasági fellendülésre teremtenek lehetőséget.

A bolognai folyamat hatása a felsőfokú közgazdászképzésre Romániában

GYÖRFY LEHEL

1. Miért vált szükségessé a közgazdászképzési rendszer megváltoztatása?

Romániának az Európai Unióba való közelgő integrációja nemcsak a gazdaság és a társadalom számára jelent komoly kihívást, hanem a felsőoktatás vonatkozásában is. A személyek szabad áramlásának elve csak úgy biztosítható, ha a képzettséget igazoló dokumentumok az Unió munkaerőpiacán közel azonos képzettségi szintet igazolnak. Az egyetemek nehéz helyzetben vannak, mert az európai uniós tagságra való felkészülés a nemzeti felsőoktatási rendszerek európai képzési struktúrához történő illesztését is jelenti, ugyanakkor a diplomák használhatóságát főleg a helyi munkaerőpiac határozza meg. A folyamatosan változó munkaerő-piaci igényekhez kell a növekvő létszámú, heterogén alapképzettségű hallgatókat felkészíteni.

A hazai felsőoktatási rendszer átszervezését több tényező teszi szükségessé, a felsőoktatás újfajta kihívásokkal néz szembe:

– mobilitás, átjárhatóság, illeszkedés az európai elvárásokhoz és képzési rendszerekhez,

– a képzési programok összehasonlíthatóságának biztosítása,

– EU-konform, kölcsönösen elfogadható minősítések, diplomák és

– a szakmai ismeretek versenyképességének biztosítása.

A bolognai folyamat az az európai felsőoktatási integrációs törekvés, amelynek legfőbb célja egy versenyképes európai felsőoktatási térség kialakítása. Ennek értelmében 2010-ig, a nemzeti kultúrák és a nyelvi sajátosságok megőrzésével, meg kell teremteni az Egységes Felsőoktatási Térséget, és meg kell alapozni a Tudás Európáját.

2. A bolognai folyamat főbb állomásai

A bolognai folyamat fő kiváltó oka az, hogy a második világháború utáni időszakban az Amerikai Egyesült Államok és Európa közötti gazdasági különbségek megnövekedtek. E különbségek csökkentése érdekében vált szükségessé Európa gazdasági integrációja, a nagyobb egységes piac kialakítása, valamint az oktatás gazdasági versenyképesség biztosításában betöltött szerepének elismerése. Már a '80-as évek közepére létrejött és elfogadást nyert a középiskolák képzéseinek és okleveleinek harmonizációja. 1988-ban a Bologna Magna Charta Universitatum a felsőoktatási intézmények autonómiájáról és függetlenségéről szólt elsősorban, de a felsőfokú képzés harmonizációjának szükségességét is kinyilvánítja.

Az európai felsőoktatási integrációs törekvés fontos dokumentuma a francia, olasz, brit és német oktatási miniszterek által Párizsban 1998-ban aláírt egyezmény, amely az európai felsőoktatási rendszer harmonizációjának szükségességét deklarálja, hangsúlyozva, hogy Európa az euró és az integrálódó gazdaság mellett a tudás Európája is lesz.

A folyamat következő lépése a Sorbonne Nyilatkozat volt, mely kimondta, hogy szorosabb együttműködésre van szükség az európai egyetemek között, és biztosítani kell a diákok és oktatók mobilitását. A Sorbonne Nyilatkozatban jelenik meg a 3–5–8 éves felsőoktatási modell (3 év alapképzés (BSc), 2 év mesteri szintű képzés (MSc) és 3 év doktori képzés (Ph.D). A két fő ciklusú oktatási rendszert alkalmasnak ítélték az oklevelek összehasonlíthatóságának és ekvivalenciájának megvalósítása érdekében. A felsőoktatási rendszerbeli rugalmasság, átjárhatóság és kompatibilitás megvalósításának fő eszközeként a kreditrendszert tekintették. A megegyezés kiterjedt arra, hogy a BSc és MSc képzésben részesülő hallgatók esetében bátorítani fogják, hogy legalább egy félévet országon kívül tanuljanak.

1999. június 19-én 29 európai ország, köztük Románia és Magyarország is, aláírja a Bolognai Nyilatkozatot, amely meghatározta az Európai Felsőoktatási Térség kialakításának legfontosabb céljait:

– a diplomák átlátható és összehasonlítható rendjének kidolgozása,

– egymásra épülő, kétciklusú felsőoktatási képzési rendszer bevezetése,

– egységes kreditrendszer kialakítása és alkalmazása,

– hallgatói, oktatói, kutatói mobilitás elősegítése,

– az európai együttműködés támogatása a tanulmányi, képzési és kutatási programok, valamint a minőségbiztosítás terén.

2001 májusában Prágában az oktatásügyi miniszterek megállapodnak az európai tartalmú képzési modulokban, az élethosszig tartó tanulás, valamint a minőség fontosságának rendező elveiben (Prágai Nyilatkozat).

2003 szeptemberében megszületik a Berlini Nyilatkozat a képesítési követelmények eurokompatibilis elveire, a kreditrendszerre, a különböző oktatási formák egyenértékűségére, a diplomák egyértelműségére és a minőségbiztosításra vonatkozóan.

2004. szeptember 23–24-én a Babeș-Bolyai Tudományegyetemen tanácskoztak a Duna menti egyetemek vezetői, elemezték a bolognai folyamat terén elért eredményeiket és a felmerülő problémákat.

Románia állást foglalt a kétszintű képzésre való átmenet támogatásában, és létrehozta a Bologna Bizottságot. A szakbizottságok (közgazdasági, agrár, informatikai stb.) feladatai:

– megállapodni az új szakstruktúrában,

– meghatározni a szakok új specifikációs rendjét és

– kidolgozni az egyes szakirányok képesítési követelményeit és tantervét.

2005. január 14–15-én Pitești-en tanácskoztak a közgazdaságtudományi oktatásban érdekelt oktatási intézmények vezetői, javaslatokat dolgozva ki a szakirányok, sőt a tantervek vonatkozásában is.

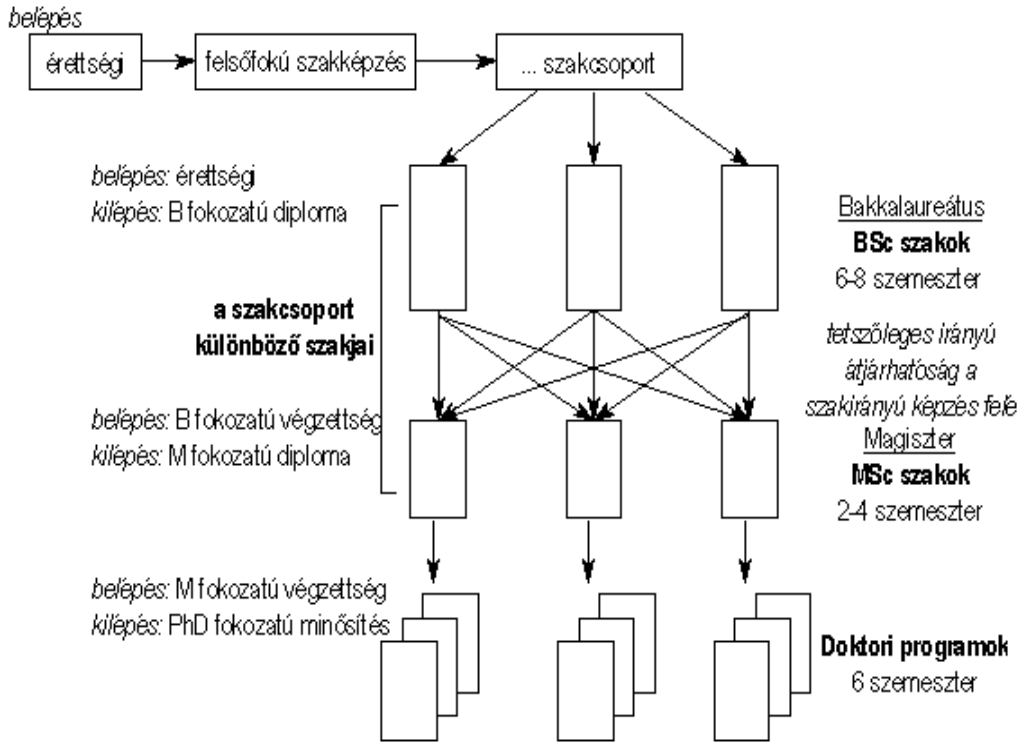
3. A felsőoktatás új képzési modellje

Az első ciklus egy 3 éves alapképzés (B: Bachelor; 6 szemeszter, 180 kredit), amelynek célja olyan kompetenciák, készségek és tudáselemek átadása, amely a munkaerő-piaci elvárásoknak megfelelő tartalmú, konvertálható szakképzettséget nyújt. A BSc képzés modelltantervét 6 félévre kell kidolgozni, a szakalapításoknál elsőként a képesítési követelményeket kell meghatározni, amelyek elfogadásához ki kell kérni a szakma, az alkalmazói szféra véleményét is, és ennek alapján történik a különböző szakirányok tanterveinek összeállítása.

Az elsőre épülő második ciklus (M: Master; 4 szemeszter, 120 kreditpont) célja a tudományos kutatáshoz szükséges magasabb szintű diszciplináris ismeretek megszerzése, a szükséges készségek és kompetenciák kialakítása, a Master szintű egyetemi szakdiploma megszerzése. Ebben a ciklusban különválhatnak az akadémiai és a gyakorlati szakképzettséget nyújtó modulok.

A harmadik ciklus (Ph.D: doktori fokozat) tudományos képzést nyújt, amelynek végén egy doktori disszertáció téziseinek megvédésével doktori fokozatot lehet szerezni .

A felsőoktatás alapját képező új, kétciklusú képzési szakstruktúra, valamint a szakok képesítési követelményei az oktatásért felelős minisztérium, a szakértő testületek és szervezetek, valamint a munkaadói szakmai közösségek együttműködésének eredményeként többlépcsős egyeztetések során kell kialakuljon. A jelenlegi szakstruktúrával szemben, a kétciklusú képzési modellje értelmében, egy többszintű, lineárisan egymásra épülő oktatási architektúrát kell kialakítani. (1-es ábra)

1. ábra A lineáris képzési struktúra modellje

4. Képesítési követelmények

Az alapképzés képesítési követelményeinek alapelvei a képzési cél, az elsajátítandó kompetenciák, a végzettség szintjének és az oklevél minősítésének, a képzési időnek és a megszerezhető krediteknek, a képzés főbb sajátosságainak, az ismeretek ellenőrzési rendszerének, valamint a képzési struktúrának a meghatározására vonatkoznak. A kompetenciaértékű követelmények ilyen módon történő meghatározásának alapvető célja az egyes szakok és diplomák homogenitásának, összevethetőségének a biztosítása, és ezzel az átjárhatóság, a hallgatói mobilitás feltételeinek a megteremtése.

A képzés sajátosságainak legfontosabb elemeit a főbb tanulmányi területek és a képzési struktúra jelentik. A kétciklusú képzésben a korábbinál konkrétabban és részletesebben kell előírni a főbb tanulmányi területeket és ezek egymáshoz viszonyított arányát, alegységekre bontva az egyes tanulmányi területeket és ismereteket. Az alapozó/törzs/szakmai, a kötelező, a kötelezően és szabadon/választható, valamint a szakirányú és specializációs ismeretek viszonyának egy lehetséges modelljét a 2-es ábra szemlélteti.

5. Az üzleti BSc struktúrája

Romániában még nincs végleges döntés, csak ajánlás fogalmazódott meg a különböző típusú tárgyak arányaival kapcsolatban, így példaként a magyarországi helyzetet ismertetjük.

Az üzleti BSc képzés öt alapvető blokkból épül fel. A kreditpontok megoszlása az öt blokk szerint a magyarországi közgazdaságtudományi egyetemek tervezetei alapján a következők:

A) általános/alapozó modul 25–35% (45–63 kreditpont), melyen belül:

A.1) módszertani alapozó modul 10–15% (18–27kp)

Tantárgyak: matematika, statisztika, informatika, könyvviteltan

A.2) Elméleti-gazdaságtani alapozó modul 10–15% (18–27kp)

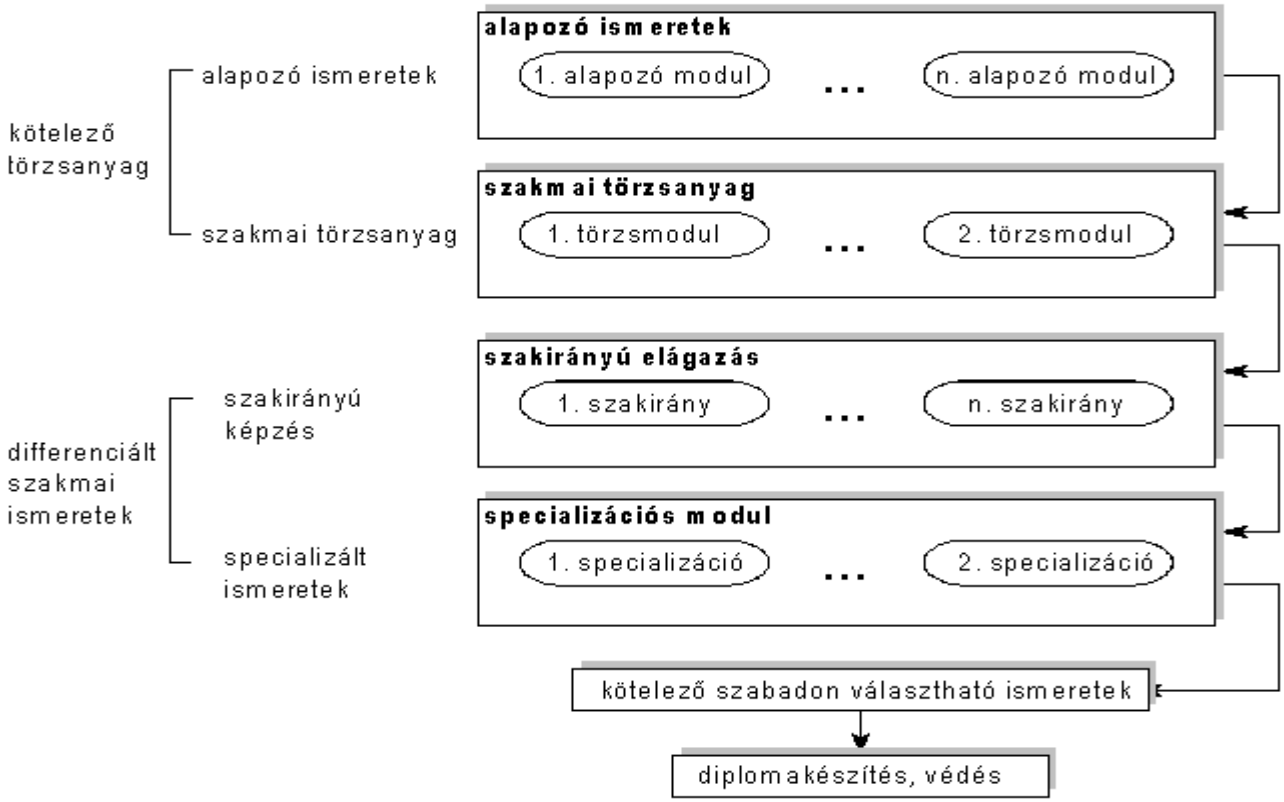
Tantárgyak: mikroökonómia, makroökonómia, környezetgazdaságtan, nemzetközi gazdaságtani ismeretek, bank- és pénzügyek, gazdaságtörténet

A.3) Szabadon választható nemzetgazdasági, társadalomtudományi, látókörbővítő modul 5–10% (9–18kp)

Tantárgyak: szociológia/gazdaságszociológia, politológia/politikai rendszerek, gazdaságföldrajz, európai uniós ismeretek, munkaerő-piaci ismeretek, kulturális antropológia (filozófia), pszichológia/gazdaságpszichológia, etika/kultúra

B) Üzleti alapozó modul 25–35% (45–63kp), melyen belül

B.1) Egységes üzleti alapozó modul 20–25% (36–45kp)

2. ábra. A kétciklusú képzésre történő áttérés meghatározó lépése a képesítési követelmények irányelvei.

Tantárgyak: vállalati gazdaságtan (az üzlet és környezete), gazdasági jog, gazdaságpolitika, adatbázis-kezelés, információs rendszerek, marketing, szervezeti magatartás, számvitel, adózási alapok, elemzés, vállalati pénzügyek (vállalat-finanszírozás), stratégiai tervezés, folyamatirányítás (logisztika, minőség, termelés, készletezés stb. menedzsmentje), emberi erőforrás-menedzsment

B.2) Idegen szaknyelvi modul 0–5% (0–9kp)

Tantárgyak: idegen nyelven tartott előadások az adott nyelvterület gazdaságáról, kultúrájáról, üzleti idegen nyelv

B.3) Készségfejlesztő modul 5–10% (9–18kp)

Tantárgyak: önismereti, menedzsment, személyiségfejlesztő tréning, kommunikációs gyakorlatok, retorika, írás-, kommunikációs és prezentációs készségfejlesztés, kutatásmódszertan, könyvtárhasználat, viselkedés, protokoll, üzleti etikett, munkaerő-piaci magatartás

C) Alapszak 25–35% (45–63kp)

D) Az alapszakon belüli szakirány 10–17% (18–30kp)

E) Szakdolgozat-konzultáció, szakdolgozat (kritérium-követelmény, a diploma feltétele, kreditpont nélkül)

A pitești-i találkozón az alábbi tárgyakat tekintették kötelezően beiktatandónak minden közgazdaságtudományi kar tantárgystruktúrájába: mikróökönömia, makróökonomia, könyvviteltan, gazdasági informatika, marketing, menedzsment, vállalatgazdaságtan, statisztika, pénzügytan, matematika, kereskedelmi jog, idegen nyelv. Az egyes karok tantervei közötti eltérés kb. 20%-os lehet.

6. A folyamat célzott eredményei, az üzleti BSc képzés remélt eredményei. Tudás és ismeretek, készségek és képességek.

Az új oktatásirányítási koncepció olyan képzési keret megfogalmazását tűzi ki célul, amelyik a „kimeneti szabályozás” elvét követi, és azokat a kompetenciákat fogalmazza meg, amelyekkel a képzésből kilépő hallgatónak majd rendelkeznie kell. Ezeket a jellemzőket két csoportba soroljuk: tudás és ismeretek, képességek és készségek.

A.) Az üzleti képzési ág kimeneti elvárásai az alapképzésben. Ismeretek és tudás.

Az alapképzés után a hallgatónak megalapozott szakmai alapismeretekkel kell rendelkeznie. Ennek értelmében ismeri és érti a gazdasági alapfogalmakat és alapösszefüggéseket, a közgazdasági és üzleti tudományág alapvető ismereteit, törvényszerűségeit, a piac szereplőit, a közöttük lévő kapcsolatrendszert, a gazdaság működésének elveit.

Hasonlóképpen ismeri és érti a hazai és európai gazdaság működését, az EU működését, rendszerét, politikáit, a nemzetközi piaci folyamatokat, az államok és régiók működését, rendszerét, politikáit. Ismeri és érti az üzleti vállalkozásokat befolyásoló külső és belső környezetet, a gazdasági szervezetek és az intézmények alapvető működési elveit és folyamatait, a gazdálkodás folyamatának elemzésére alkalmas alapvető módszereket, amelyek képessé teszik az üzemgazdasági problémák felismerésére, kezelésére, megoldására.

Ismeri és érti a vállalkozások szervezésére, működtetésére és irányítására vonatkozó elveket és módszereket, az erőforrásokkal, termelési tényezőkkel való gazdálkodás, a folyamatok szervezésének, működtetésének és irányításának elveit és módszereit, a vállalati működés egyes területeihez kötődő alapvető szakmai ismereteket.

Mindezek mellett birtokában van azoknak a mikro- és makrogazdasági ismereteknek, amelyek alkalmassá teszik az önálló munkavégzésre a gazdaság különböző területein működő vállalkozásokban és a különböző intézményekben.

A választott szak, és ezen belül a szakirány területén szilárd alapokkal és elmélyült, gyakorlatban alkalmazható ismeretekkel rendelkezik. Ugyanakkor tudatában van saját tudása korlátainak, az életen át tartó tanulás szükségességének. Elméleti és empirikus ismeretei révén, saját választásától függően magasabb képzési szintre is léphet. A Bachelor (BSc) szintű tanulmányok lezárása képesíti a Master (MSc) szintű lépcsőben való továbbtanulásra (amennyiben megfelel az ott deklarált pótlólagos követelményeknek is).

B.) Az üzleti képzési ág kimeneti elvárásai az alapképzésben. Képességek, alkalmazás.

Az alapképesítést szerzett hallgató az új tudás-gazdaság felelős tudás-munkása. Megfelelő szervezési, pénzügyi, számviteli, statisztikai, vezetésmódszertani, marketing és emberi erőforrás menedzselési ismeretek birtokában képes elemezni, tervezni és irányítani a gazdasági egységek különböző munkafolyamatait.

Kialakult elemző képessége (analízis, szintézis) és szerzett ismeretei révén jelentések, felmérések elkészítésére (elemzések, tanulmányok, riportok), döntések előkészítésére, megalapozására képes. Birtokában van az életen át tartó tanulás készsége, a megszerzett tudás (elvek, módszerek és technikák) gyakorlati alkalmazásának képessége. A folyamatosan megújuló külső és belső üzleti környezethez dinamikusan képes alkalmazkodni, adaptálódni. Továbbá cél az információmenedzselési készség, az önálló munkavégzés képessége, a csoportmunkára való képesség, a konfliktuskezelési képesség kialakulása. Szintén cél, hogy a hallgatók olyan képességeket szerezzenek, mint az elektronikus információszerzés, -csere és -feldolgozás képessége, illetve tárgyalási, prezentációs, információszerzési és meggyőzési technikák alkalmazása. A képességeknél a végzett hallgatókkal szembeni elvárás a folyamatos továbbfejlődés igénye és képessége is, akárcsak a menedzsmentfunkciók gyakorlati alkalmazási képessége, információk értékelése, feldolgozása és szelektálása, problémamegoldó technikák hatékony gyakorlati alkalmazása, döntés-előkészítés és (részben) döntés (viszonylag jól strukturált szituációkban). A végzett hallgatók, megfelelő szakmai gyakorlat birtokában, képesek és alkalmasak kisebb egységek irányítására, középvezetői pozíciók betöltésére. További készségek, melyek fejlesztése, megszerzése BSc szinten cél: kommunikációs, írás- és beszédkészség a saját szakterületen, együttgondolkodási, vita- és előadókészség, kapcsolatteremtő, beilleszkedési és együttműködési készség, kapcsolatteremtő és kommunikációs készség legalább egy idegen nyelven, interkulturális kompetencia (tolerancia más kultúrák iránt, a szinergia lehetőségének felismerése), önálló problémafelismerő és -megoldó készség, kritikai elemző és javaslattevő készség és képesség, innovativitás, kreativitás, igényesség, kezdeményezés, felelősségvállalás, kulturált, etikus üzleti magatartás az üzleti etika írott és íratlan szabályai szerint.

Ezen általános elvárások mellett minden szakirány (menedzsment, marketing, pénzügy, számvitel, agrárgazdaságtan stb.) kidolgozza azokat a speciális ismereti és képességi elvárásait, amelyek biztosíthatják, hogy a végzős hallgató az illető szakterületen megállja a helyét.

Az alapképzést igazoló diplomát hároméves képzés után biztosítják, és végrehajtói munkakörök betöltését teszi lehetővé. Azok a fiatalok, akik döntéshozói munkakörben vagy kutatásban, felsőoktatásban szeretnének dolgozni, a mesteri képzésben, majd a doktori képzésben kell ismereteiket bővíteniük.

A bolognai folyamat beindulása a 2005–2006-os tanévtől várható, addig a megfelelő jogi keretek is megjelennek, tehát a pontosítások nyomonkövethetők, ez a cikk mindössze a figyelem felkeltését szolgálja.